

แนวทางการเฝ้าระวังการใช้ยาในผู้ป่วยไตเรื้อรัง ระดับ 3 ขึ้นไป

5. โรคไตเรื้อรัง (Chronic Kidney Disease)

ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง จัดแบ่งเป็น 5 ระยะ ตามความรุนแรง โดยใช้ National Kidney Foundation K/DOQI Staging System ดังนี้

ระยะ	eGFR*	คำจำกัดความ
1	≥90	อัตราการกรองของไตปกติ แต่พบมีความผิดปกติจากการตรวจปัสสาวะ เอกซเรย์ และ/หรือพยาธิสภาพของชิ้นเนื้อไต
2	60–89	อัตราการกรองของไตลดลงเล็กน้อย
3a	45–59	อัตราการกรองของไตลดลงปานกลาง
3b	30–44	
4	15–29	อัตราการกรองของไตลดลงมาก
5	<15 (หรือรับการบำบัดทดแทนไต)	ภาวะไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย

หมายเหตุ *ค่า eGFR หรือ estimated glomerular filtration rate หน่วยเป็น มล./นาที/ 1.73 ตารางเมตร

เป้าหมายในการรักษา
รักษาโรคหรือปัจจัยที่เป็นเหตุของโรคไตเรื้อรังนั้นตามแนวทางมาตรฐาน
ชะลอการเสื่อมของไต ติดตามและป้องกันรักษาภาวะแทรกซ้อนของโรคไตเรื้อรัง
ลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคร่วม โดยเฉพาะโรคหัวใจและหลอดเลือด
ให้การบำบัดทดแทนไตอย่างเหมาะสม เมื่อมีข้อบ่งชี้

ผู้ป่วยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน และมีภาวะไตเสื่อมเรื้อรัง ควรควบคุมระดับความดันโลหิตและระดับน้ำตาลในเลือดให้ได้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ ผู้ป่วยควรได้รับคำแนะนำวิธีการรับประทานยาที่ถูกต้อง ไม่ซื้อยากินเอง ให้หลีกเลี่ยงยาที่มีพิษต่อไต รวมถึงสมุนไพร อาหารเสริม หรือยาทางเลือกอื่นๆ

การใช้ยาในผู้ป่วยกลุ่มนี้ ควรระมัดระวังการใช้ยาดังต่อไปนี้สำหรับ รพ.สต.

การใช้ยาในโรคข้อเสื่อม

แนะนำให้ใช้ Paracetamol เป็นยาชนิดแรก ในขนาด 500 mg/ครั้ง หรือ ไม่เกิน 10 mg/kg/dose ไม่เกิน 4 กรัม/วัน ใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น เฉพาะเวลาปวด
เลือกใช้ NSAIDs (Nonsteroidal anti-inflammatory drugs) เป็นลำดับถัดไป กรณีที่ยังควบคุมอาการปวดไม่ได้

การใช้ NSAIDs เช่น Ibuprofen, Diclofenac แนะนำให้ใช้ขนาดต่ำสุด และระยะเวลาสั้นที่สุดเท่าที่จำเป็น ได้แก่ รับประทานเฉพาะเวลาปวด การใช้ยาในกลุ่มนี้ในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง มีแนวโน้มทำให้เกิดภาวะไตวายได้ จากการที่ยาไปยับยั้งการสร้าง Prostaglandin ส่งผลให้ Renal blood flow ลดลง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดภาวะการคั่งของเกลือแร่และน้ำ ทำให้เกิดภาวะบวมและความดันโลหิตสูงขึ้นได้ จึงควรหลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพรมีผลต่อไตร่วมด้วย

ดังนั้นควรระวังการใช้ยา NSAIDs **ห้ามใช้ NSAIDs 2 ชนิดร่วมกัน ทุกกรณี** ประสิทธิภาพในการบรรเทาปวดไม่ได้เพิ่มขึ้น แต่จะทำให้เกิดอาการข้างเคียงมากขึ้น และยังทำให้เกิดภาวะไตวายเฉียบพลันได้

ในผู้ป่วยที่ eGFR น้อยกว่า 60 มล./นาที/1.73 ตร.เมตร โดยให้ NSAIDs ในขนาดต่ำสุด ระยะเวลาสั้นสุดเท่าที่จำเป็น **หาก eGFR น้อยกว่า 30 มล./นาที/1.73 ตร.เมตร ห้ามใช้ NSAIDs และสมุนไพรมีผลต่อไต**

โรคข้ออักเสบเกาต์ การใช้ยา ColChicine และ Allopurinol ควรปรับขนาดตามการทำงานของค่าไต

โรคความดันโลหิตสูง

ผู้ป่วยที่ได้รับยา Enalapril หรือ Losartan ควรมีการติดตามระดับค่าโพแทสเซียมในเลือด และควรหยุดยา เมื่อพบ serum K สูงกว่า 5.6 mEq/L หรือ SCr เพิ่มขึ้นเกิน 30 % โดยไม่มีสาเหตุอื่น **และห้ามใช้ Enalapril ร่วมกับ Losartan โดยเด็ดขาด**

แนวทางปฏิบัติ ทำป้ายสติ๊กเกอร์ ติดหน้าแฟ้มประวัติผู้ป่วย เพื่อประกอบการพิจารณาการสั่งใช้ยาในขนาดที่เหมาะสมกับผู้ป่วย

ผู้ป่วยที่มีค่า eGFR น้อยกว่า 30 มล./นาที/1.73 ตร.เมตร ให้ปิดสติ๊กเกอร์ดังกล่าวไว้ที่แฟ้มทุกราย เพื่อเพิ่มความระวังในการใช้ยามากขึ้น

ชื่อผู้ป่วย..... ค่า eGFR มล./นาที/ 1.73 ตร.ม ณ วันที่..... โรคไตเรื้อรัง eGFR < 30 1.ห้ามใช้ Metformin 2.ห้ามใช้ยา Ibuprofen, Diclofenac 3.ห้ามใช้ เภวาล์มเปรียม
--

Tips ยาที่ห้ามให้คู่กันโดยเด็ดขาด ซึ่งมีผลเสียต่อการทำงานของไต

ห้ามใช้ NSAIDs (Ibuprofen, Diclofenac) 2 ชนิดร่วมกัน
ห้ามใช้ Enalapril ร่วมกับ Losartan
ห้ามใช้ Simvastatin หรือ Atorvastatin ร่วมกับ Gemfibrozil

ในผู้ป่วยที่ eGFRr น้อยกว่า 60 มล./นาที/1.73 ตร.เมตร

โดยให้ NSAIDs ในขนาดต่ำสุด ระยะเวลาสั้นสุดเท่าที่จำเป็น

ปรับขนาด Metformin ตามค่าการทำงานของไต

หาก eGFRr น้อยกว่า 30 มล./นาที/1.73 ตร.เมตร
ห้ามใช้ Metformin, NSAIDs และสมุนไพรทุกชนิด

เอกสารอ้างอิง:

คณะอนุกรรมการส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล.คู่มือการดำเนินงานโครงการ โรงพยาบาลส่งเสริมการใช้ยาอย่างสมเหตุผล.ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2558. หน้า 69-78.

จัดทำโดย

งานเภสัชกรรมปฐมภูมิ กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ 26/2/2568